

В каждом языке есть слова и грамматические формы, на которые можно подобрать много рифм, и есть другие, на которые рифм почти нет. Первыми обычно пренебрегают как слишком легкими: например, в русском языке глагольные рифмы считают "слабыми", потому что на -ать, -ить, -ал, -ил можно избрать великое, но однообразное множество рифмующих глаголов. Вторые обычно из-за частой повторяемости ощущаются как банальные: такovy в русской поэзии "любовь - кровь", "камень - пламень", "морозы - розы", над которыми шутил еще Пушкин. Избегая банальных рифм, поэты ищут новых, т. е. мало использовавшихся в поэзии, слов и словоформ - экзотических. Выражения "банальная рифма" и "экзотическая рифма", конечно, не являются терминами, но для практического употребления вполне удобны.

Примером новых "слов" может служить сонет Володина: на "трудное" слово "Петербург" ("Друзья! Слабеет в сердце свет, / А к Петербургу рифмы нет", - писал еще в 1928 г. в ностальгическом стихотворении Г. Адамович) приискивается в качестве рифмы сперва русское слово в необычном числе и падеже, потом греческое, вошедшее в русский язык (Демидур - ...), и, наконец, латинское слово в подлинно латинском виде (resurgam - "восстану"); ...

Примером "новых слов" может служить восьмистишие Ходасевича: заглавие его означает "страдательный залог", и из восьми рифм пять образованы краткими причастиями этого залога - формой редкой и непривычно звучащей в рифме.

Dušan Žváček

Studie o A. A. Vrzalovi

Pospíšil, I. : Srdce literatury. Alois Augustin Vrzal (1864-1930). Brno 1993, 44 str.

Jestliže v úvodu své útlé knížky o Aloisi Augustinu Vrzalovi její autor praví, že je to mj. "příspěvek k poznání určité fáze česko-ruské vzájemnosti", pak je třeba si hned na začátku položit otázku, jaké místo zaujímala uvedená vzájemnost v české (i slovenské) kultuře, na jaké tradice navazovala, jaké měla podoby, jakou úlohu hrála např. slovenská filologie v rozvoji českého národního života apod.

Je známo, že slovenská vzájemnost byla součástí mnohem širšího a v různých etapách odlišně chápaného slovanství, které se projevovalo různě: jednou jako slavjanofil-

ství, jež působilo mj. na ruskou inteligenci a na ruskou společnost v letech válek v minulém století za osvobození balkánských pravoslavných Slovanů, podruhé jako program humanitní a jindy zase jako panslavismus, austroslavismus či jako neoslavismus, který vznikl na počátku našeho století. Tedy v letech, kdy A. Vrzal o ruské literatuře psal nebo z ní překládal.

Částečné hodnocení a shrnutí českého a slovenského slovanství nacházíme již v Masarykových "slovanských studiích" (k nimž počítám také jeho "českou otázku") z konce minulého století a pak v Benešo-

vých "úvahách o slovanství", jež po 1. světové válce na Masaryka logicky navazovaly.

Pospíšilova studie o rajhradském benediktinském mnichu A. A. Vrzalovi si neklade za cíl vystopovat, jak všechny ty kulturní, ideové, politické, hospodářské či agrární koncepce českého slovanství ovlivnily a formovaly Vrzalův vztah k ruské literatuře a kultuře i ke kultuře ostatních slovanských národů. Autorovi jde především "o doplnění některých fakt" a hlavně o to, aby ukázal na Vrzalovo pojetí ruské literatury na konci minulého a v prvních desetiletích našeho století, kdy své intuitivisticky a pozitivisticky pojaté práce vydal. Aby se z jiného zorného úhlu podíval na Vrzalovu překladatelskou aktivitu a na jeho koncepci recepce ruské literatury u nás v první třetině našeho století, na její smysl dobový i dnešní, aby vystopoval životnost jeho odkazu pro dnešek.

Z Pospíšilovy studie mj. vyplývá, že A. Vrzal byl ve své době (vedle Josefa Karáska, o němž mohla být ve studii zmínka i přesto, že psal o jiných ruských spisovatelích, než Vrzal) jedním z nejlepších znalců ruské literatury a kultury u nás. Není při tom bez zajímavosti, že Vrzal svým výkladem o životě a tvorbě A. S. Puškina navázal na dnes už téměř zapomenutého Emanuela Faita, který o ruském básníku psal o třináct let dříve. Výběrový seznam knižně vydaných Vrzalových překladů z ruské literatury, který Pospíšil uvádí, je na svou dobu úctyhodný (celkem přeložil více než čtyři sta textů) a podle Pospíšila ukazuje na

Vrzalovu "strategii výběru".

Dva dosud existující "portréty Vrzalovy osobnosti", které vznikly již v prvních desetiletích našeho století, Pospíšil velmi ústrojně doplnil o nové informace z jeho pozůstalosti a hlavně vrhl zcela nový, dnešní, moderní pohled na Vrzala jako na člověka, rusistu a slavistu. Tím upozornil na hodnoty jeho díla, vrátil je do českého národního kulturního dědictví a dal snad podnět k dalšímu prohloubenému studiu Vrzala literárního historika a překladatele.

Svou studii navázal brněnský rusista a slavista Ivo Pospíšil na výsledky svého učitele doc. dr. Jaroslava Mandáta, který již v 60. a na počátku 70. let publikoval převážnou většinu Vrzalovy korespondence s ruskými spisovateli. Pospíšil však jistě bude ve svém bádání o Vrzalovi pokračovat. Měl by mj. zhodnotit podíl katolického měsíčníku Hlídky literární i jeho pokračovatelku Hlídku pro poznání dějin a kultury slovanských národů a Vrzalovy příspěvky v uvedených časopisech, do nichž přispíval též mj. pod pseudonymem A. Vlas). Časopis Hlídky již na počátku našeho století prosazoval úplnou kulturní a národní emancipaci všech slovanských národů objektivněji a jednoznačněji, než např. jednotlivé tehdejší české strany, spolky a hnutí.

Studie I. Pospíšila obsahuje kromě výběrové bibliografie také ruské a anglické resumé, která by mohla vzbudit v změněných společenských souvislostech světa na konci našeho století zájem o Vrzalův odkaz také v zahraničí.

Ivan Dorovský